

Arengukava aastateks 2022 – 2025

Haapsalu 2021

Sissejuhatus

2013. aastal tööd alustanud Sihtasutus Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid (edaspidi Sihtasutus) moodustasid Eesti Vabariik ja Haapsalu linn.¹ Sihtasutus on Läänemaa Muuseumi õigusjärglane. Haapsalu linna poolt anti asutusele üle seni linnasutusena toimunud raudteemuuseum ja piiskopilinnus. Viimase tööd korraldas aastatel 2006-2013 Sihtasutus Haapsalu Piiskopilinnus.

Sihtasutuse eesmärgid on vastavalt põhikirjale Läänemaa ja Haapsalu linna kultuuri- ja looduspärandi ning Eesti side ja raudtee ajaloo tutvustamine ja populariseerimine; Haapsalu linna ja piirkonna konkurentsivõime tugevdamine.

Asutus korraldab näituse- ja arendustegevusi viies struktuuriüksuses: raekoja hoones, piiskopilinnuses, raudteejaama kompleksis ja selle välialal, Iloni Imedemaa galeriis ja teemakeskuses ning Ants Laikmaa muuseumis.²

Sihtasutus on ühtlasi Sihtasutuse Rannarootsi Muuseum asutaja (al. 1992 Eestirootslaste Muuseum), kes alustas tööd 01.06.2019. Muuseumi eesmärgiks on tegeleda Lääne-Eesti saarestikus, Ruhnus ja mandriosal asunud eestirootslaste kultuuripärandiga. Lisaks muuseumile Haapsalus omatakse alates 2012. aastast Ruhnu muuseumi, asukohaga Korsi talu ajaloolises kompleksis.

31.05.2021. lõppes sihtasutuse poolt Haapsalu Pitsikeskuse (Karja tn 25) haldamine, mille võttis üle hoone uus omanik Haapsalu Linnamajanduse AS.

Sihtasutus koostas esimese kõiki muuseume käsitleva arengukava 2014. aastal, mida ajakohastati 2018. aastal.³ Ühes Haapsalu linnusemuuseumi avamisega, mis sai sihtasutuse moodustamisel esimeseks prioriteediks, kavandati uue arengu dokumendi koostamine 2020. aastaks. Seoses COVID-19 pandeemiaga 2020-2021 muutus oluliselt senine majanduslik keskkond ja eesmärgid. Arvestades lähiaastate arengutsenaariumide ebamäärasust on käesolev arengukava keskendunud vaid neile arendustegevustele, mis on olulised organisatsiooni jätkusuutlikkuse ja majandusliku toimetuleku tagamisel.

Arengukava kinnitatakse SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid nõukogu otsusega. Vähemalt üks kord aastas annab juhatuse liige nõukogule ülevaate arengukavas kirjeldatud eesmärkide täitmise ning vajalike muudatuste või täpsustuste kohta. Sihtasutuse arengukava on ühtlasi lähtealuseks sihtasutuse finants- ja tööplaani koostamisel.

Käesolev arengukava ei käsitle SA Rannarootsi Muuseumi tegevusi, mis on esitatud muuseumi strateegias aastateks 2021-2025.⁴

---

¹ 23. mai 2013. aasta Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 240 anti kultuuriministrile volitus asutada Sihtasutus Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid. Sihtasutuse asutamisosus kinnitati 18. juunil 2013.

² Kultuurimälestised vastavalt reg. nr. 15393 (raekoda), 15391 (piiskopilinnus), 4089 (Laikmaa elukoht), 15396 (jaamahoone).

³ Arengukava ajakohastati seoses EAS-i EL sf piirkondade konkurentsivõime tugevdamise toetuskeemi (PKT) otsusega piiskopilinnuse kohta (EAS otsus 23.10.2016).

⁴ <https://www.aiboland.ee/muuseum/ametlik/>.

Missioon

Sihtasutuse missioon on olla ajaloolise Läänemaa kultuuripärandi parim asjatundja ja üks Eesti piirkondlikke muinsuskaitse kompetentskeskusi, ekspert Eesti raudtee- ja sideajaloo valdkonnas ning ühes ainulaadsete kogudega (Ilon Wikland) usaldusväärne, inspireeriv ja loovust arendav mäluasutus.

Missiooni elluviimiseks sihtasutus hoiab ja täiendab, uurib ja vahendab riigi poolt üle antud kogu, väärtustades seda näituste- ja haridusprogrammide ning uurimistöö kaudu. Missiooni toetab igakülgselt sihtasutusele kuuluva Eestile olulise ehituspärandi hoidmine ja arendamine.

Visioon – tulevikupilt 2025

Külastaja

- saab osa mitmekesisest muuseumide harivast kooslusest ning põnevast teekonnast erinevate teemade ja ajastute vahel;
- teab, et see on kogu Eestile ainulaadne sihtkoht, kus aastaringselt toimivad rahvusvaheliselt tuntud Ilon Wiklandi keskus, Haapsalu linnusemuuseum ning raudtee- ja sidetehnika ekspositsioon ajaloolises jaamakompleksis ühes veeremi uue välialaga;
- väärtustab kunstnik Ants Laikmaa loomingut ja tema kultuuriloolist panust;
- täiendab end läbi temaatiliste näituste Haapsalu raekojas;
- naudib siinsete muuseumide külastajasõbralikku õhkkonda ja kõigile juurdepääsu võimaldavat taristut;
- laseb ennast üllatada liikuvatel ja linnaruumiga lõimuvatel atraktsioonidel (huvirong *Peetrike*, aurupaat *Kallis Mari*), mis jutustavad Läänemaa, Haapsalu ja Eestiga seotud lugusid;
- tunneb teretulnuna ja kõnetatuna saabudes Haapsallu ja Läänemaale väliskülalisena;
- huvitub näitustest, külastaja- ja haridusprogrammidest;
- näeb muuseumide ühenduses väravat nii Lääne-Eesti kui Eesti kultuuripärandi juurde.

Kogukond

- tunnetab muuseumide panust kohaliku kultuuri- ja turismielu korraldamisel, seda nii linnaruumis kui ka kogu Läänemaal;
- näeb muuseumides toetavat partnerit kogukonnaidentiteedi väärtustamisel ja oma ideede elluviimisel;
- tajub muuseumide koostöövalmidust avalike sündmuste, kultuuriürituste, haridus- ja teadustegevuste korraldamiseks;
- tunneb uhkust muuseumide tuntuse ja tegevuse üle ning oskab kultuuripärandit väärtustada;
- teadvustab sihtasutuse panust kohaliku majanduselu elavdamises ja uute töökohtade loomisel.

Koostööpartnerid

- näevad Haapsalu ja Läänemaa muuseumides nii Lääne-Eesti, üle-eestilise kui ka rahvusvahelise tähtsusega koostööpartnerit;

- peavad siinseid muuseume üheks Haapsalu kultuurielu sõlmpunktiks, rahvusvahelistumise ja turismi peamisteks tugipunktideks Läänemaal ning kogu Eestis;
- hindavad siinseid muuseume kõrgelt ja peavad neid oma valdkonnas eesrindlikeks mäluasutusteks;
- arendavad muuseumidega haridus- ja teadusalast koostööd, näevad muuseumides pärandihoiu kompetentsuskeskust ning majanduselu toetajat;
- on lisaks asutustele ka vabatahtlikud ja muuseumi sõbrad, kelle kaasamine toetab külastuste kasvu ning muuseumikogude hoidmist ja arendamist.

Muuseumitöötaja

- on osa ühtehoidvast ja tema tööd väärtustavas ainuomases muuseumide koosluses;
- näeb ja mõistab oma panust muuseumide eesmärkide elluviimisel ning paikkonna aja- ja kultuuriloo väärtustamisel;
- on professionaalne ja keskkonnateadliku mõtteviisiga;
- töötab kogudega, mis on turvaliselt hoitud ja digiteeritud;
- hoiab muuseumides tasakaalu külastajatele suunatud programmide, teadustöö, haridustegevuste ja arendusprojektide vahel;
- saab oma töös kasutada kaasaegseid tehnilisi võimalusi ja ennast erialaliselt täiendada;
- on ühiskonnas ja kollektiivis väärtustatud ning saab töö eest väärilist tasu.

Muuseum

- on organisatsioonilt (struktuuriüksustelt) väljaarendatud ning majandusüksusena jätkusuutlik;
- toimib uuendatud (püsi-)ekspositsioonide ja kaasavate programmidega;
- arvestatav partner ja ekspert muuseumi- ja kultuuripärandi valdkonnas ning teadustöös;
- suudab heaperemehelikult hallata ja arendada temale usaldatud kogusid ja taristut;
- on keskkonnateadlik ja aktiivne keskkonnamõjude vähendamisel ning oma tegevuses ringmajanduse põhimõtteid järgiv;
- on sotsiaalselt vastutustundlik ja juurdepääsetav nii erivajadustega kui ka mitme keelsetele külastajatele.

Väärtused

Sihtasutuse visiooni elluviimisel on elulise tähtsusega organisatsiooni iseloomustavad püsiväärtused:

Usaldusväärne ja professionaalne

Oma eksperdi teadmistelt ja oskustelt on Sihtasutus usaldusväärne teadmispõhiste sõnumite vahendaja; kogukonnale vajalik nõustaja kultuuripärandi hoidmisel.

Organisatsiooni professionaalsus võimaldab paindlikult lahendada väikemuuseumide (sh kollektsioonide) ja kultuuripärandi kaitsega seotud küsimusi maakonna tasandil.

Koostööle avatud ja uuenduslik

Sihtasutus on hinnatav koostööpartner nii Eesti siseselt kui ka rahvusvaheliselt muuseumivaldkonna arendamisel. Panustades erinevatesse võrgustikesse nagu kultuuripärandihoidmine, teadus- ja haridustegevus, on sihtasutus hinnatud ekspertasutusena. Asutus peab oluliseks külastajate ja huvirühmade kaasamist, on uuenduslik ja valdkondade

vahelises koostöös traditsioonilisi piire ületav (nt väikelaste rehabilitatsioon) ning oma partnereid väärtustav. Organisatsioonina ollakse võimeline muudatustele kiiresti ja paindlikult reageerima.

Unikaalne ja kaasaegne

Sihtasutus on eripalgeliste teemamuuseumidega unikaalne külastuskeskkond, mis suudab lõimida erinevaid huvigruppe. Külastuselamust süvendavad muuseumikeskkondadena toimivad sümbolehitised, mis on väärtused Haapsalule, Läänemaale ja kogu Eestile. Kogude üleriigilist unikaalsust rõhutavad Eesti 20. sajandi raudteeajalugu tutvustav veeremipark ning rahvusvaheliselt tuntud kunstnik Ilon Wiklandi loomepärandist parimat ülevaadet pakkuv illustratsioonide kogu.

Sihtasutus on rahvusvaheliselt tunnustatud keskaegse ehituspärandi innovatiivsete ja kaasaegsete lahendustega sidumisel (linnusemuuseum).

Keskkonnateadlik ja vastutustundlik

Sihtasutus väärtustab oma tegevuses keskkonnateadlikud hoiakud, mis toetavad ühiskonna jätkusuutliku arengut. Asutus peab oluliseks oma töö korraldamisel järgida ringmajanduse põhimõtteid, alustades jäätmete kogumisest kuni säästlike lahendusteni näituste ja ürituste korraldamisel, täitmaks roheline muuseumi eesmärke.

Kajastus teistes arengukavades

Sihtasutus lähtub oma tegevuses põhimäärusest, arvestab Haapsalu linna, Lääne maakonna ning muuseumide- ja kultuurivaldkonna riiklike ja rahvusvaheliste strateegiadokumentidega:

Haapsalu linna arengukava 2018-2028

Lääne maakonna arengustrateegia 2035+

Kultuuri arengukava 2021–2030 (esitatud Riigikogule arutamiseks)

Strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtted

Rahvusvaheline Muuseumide Nõukogu (ICOM) muuseumieetika koodeks

Hetkeolukorra analüüs

Organisatsiooni põhiandmed:

1. Sihtasutusele kuulub viis struktuuriüksust: Haapsalu piiskopilinnus (Linnusemuuseum), Iloni Imedemaa, Raekoda, Raudtee- ja Sidemuuseum (ajalooline jaamakompleks) ja Ants Laikmaa muuseum (Lääne-Nigula vald).

2. Halduskoormus:

Hallatav territoorium kokku: 14, 4 ha

Majandatav pind kokku: 4 950 m²

Ekspositsiooni pind kokku: 2 581 m²

Hoidlate pind: 955 m² (sellest 254 m² üüritud)

3. Sihtasutuses töötab 33 töötajat, kellest kultuuritöötajate osakaal moodustab 55%.

4. Museaalide arv 92 328 (seisuga 1. august 2021).

5. Küllastajate arv: 82 054 2019 täisaastal ja 63 888 2020 COVID-19 sulgemisega.

6. Tegevustoetus ja omavahendid moodustavad eelarves 50:50 (omavahendid 2019. aastal summas 521 430 euri).

Hetkeolukord

SEESMISED TUGEVUSED	SEESMISED NÕRKUSED
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kompetentsed ja pühendunud töötajad. 2. Valdkondlik mitmekesisus küllastajate kõnetamiseks ja kaasamiseks. 3. Rahvusvaheline koostöökogemus teiste mäluasutustega sh. näituste vahetamisel. 4. Hooliv ehituspärandi hoidja. 5. Tegevusi vaadeldakse mitte maja-, vaid probleemipõhiselt. 6. Iloni Imedemaa ja uuenenud linnusemuuseum on populaarsed püsiekspositsioonid. 7. Kõrgel tasemel Läänemaa Muuseumi konverentsid ja Toimetised. 8. Ühendasutuse sünergia.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tegevustoetus ei kata asutuse vältimatuid kulusid. 2. Alafinantseeritud taristu korrastamine. 3. COVID 19 pandeemia tõttu pole linnusemuuseum avatud läbi täishooaja. 4. Raudtee- ja sidemuuseumi ekspositsioon vajab uuendamist ja veerem raudteeliikluse taastamisel uut väliala. 5. Ants Laikmaa muuseum püsiekspositsioon vajab uuendamist; puudub juurdepääs erivajadustega küllastajatele. 6. Muuseumitöötajate motivatsioonitegurid on piiratud. 7. Omavahendite teenimise kohustus 50% eelarvest pärsib sisutegevuste arendamist.
VÄLISED VÕIMALUSED	VÄLISED OHUD
<ol style="list-style-type: none"> 1. Haapsalu elu- ja külustuskeskkonnana atraktiivne ja positiivse kuvandiga. 2. Maakonna rikas kultuuri- ja looduspärand. 3. Aktiivne sise- ja järk-järgult taastuv väliturism; eripalgeline suvehooaeg. 4. Raudteevõrgustiku taastamisega kaasneb veeremiala väljaehitamine ja küllastajahuvi kasv. 5. Riigi ja linna huvi muuseumi arenguid toetada.	<ol style="list-style-type: none"> 1. COVID 19 negatiivne majanduslik mõju ohustab muuseumi jätkusuutlikkust. 2. Sulgemistega kaasnevad ebasoodsad arengud küllastajate käitumises. 3. Vähene teadlikkus muuseumide rollist kultuuriettevõtluse taastamisprotsessis. 4. Riigi ja linna piiratud võimalused COVID 19 languse ületamisel.

Eesmärgid ja olulised tegevused

Sihtasutus on lähiaastateks seadnud järgmised eesmärgid:

1. COVID 19 kriisi languse ületamine ja asutuse jätkusuutlikkuse taastamine.
2. Professionaalne ja üksteist toetav töökeskkond ning töötajate panust väärtustavad töötingimused.
3. Raudtee- ja Sidemuuseumi püsiekspositsiooni uus kontseptsioon ning veeremi uue väliala projekteerimine.
4. Ants Laikmaa muuseumi uus püsinäitus.
5. Muuseumitaristu korrastamine.
6. Kogude sisestamise lõpetamine MulS-i; 2/3 ulatuses museaalide digiteerimine ja I etapi kirjeldamine.

Järgnevas ülevaates on toodud sihtasutuse lähiaastate olulisemate tegevuste kava ning nende elluviimist iseloomustavad mõõdikud. Tegevused on liigendatud viieks osaks:

1. Ekspositsioonid
2. Kogud
3. Haridus- ja teadustegevused
4. Kommunikatsioonitegevused
5. Organisatsiooni arendamine

1. EKSPOSITSIOONID

Mõõdik	Algtase 2019 ⁵	2022	Sihttase 2025
Külastuste arv kokku	82 000	65 000	85 000 ⁶
Omatulu osa eelarve tuludest (%)	50 %	50 %	40 %

A. LINNUSEMUUSEUM

	EKSPOSITSIOON / ARENDUSTEGEVUSED	INVESTEERINGUD
2022-2025	Ekspositsiooni ja atraktsioonide täiendamine.	Pealinnuse müüri välisperimeetri konserveerimine.
		Toomkiriku käärkambrite ja ristimiskabeli katuste restaureerimisprojekti koostamine. Linnuse ringmüüri restaureerimiskontseptsiooni väljatöötamine ja konserveerimine. Linnuse õueala ideekonkursi korraldamine ja rekonstrueerimise algatamine.

⁵ Algtase 2019 esindab Sihtasutuse esimest uue linnusemuuseumiga hooaega.

⁶ Seoses COVID 19 viirusepuhanguga on varasem 2021 sihttase 120 000 külastajat vähendatud 85 000 ja seotud aastaga 2025.

B. RAUDTEE- ja SIDEMUUSEUM

	EKSPOSITSION/ ARENDUSTGEVUSED	INVESTEERINGUD
2022- 2023	Püsiekspositsiooni ja veeremi väliala projekteerimine.	Interreg EST-LAT toetusprogrammist välieksponaatide sõjavagunite restaureerimine.
2024		Püsinäituse ehitamine ⁴
2025		Veeremi väliala väljaehitamine

C. ILONI IMEDEMAA

	EKSPOSITSION/ARENDUSTEGEVUSED	INVESTEERINGUD
2022- 2024	Püsinäituse ideekavandi koostamine	Ilon Wiklandi I korruse galerii püsinäituse ehitamine.
2025		Uus näitus II korruse galeriis.

D. ANTS LAIKMAA MUUSEUM

	EKSPOSITSION/ARENDUSTEGEVUSED	INVESTEERINGUD
2022- 2023		Püsinäituse ehitamine; inva-wc ehitamine.
2024- 2025	Pargiala ideekavandi koostamine.	

E. HAAPSALU RAEKODA

	EKSPOSITSION/ARENDUSTEGEVUSED	INVESTEERINGUD
2023- 2025		Raekoja hoone värvimine ja akende remont. Kooli 2 õuehoidlas tolmuwaband põrandad.

F. TEGEVUSED LINNARUUMIS

	EKSPOSITSION/ARENDUSTEGEVUSED	INVESTEERINGUD
2022- 2025	Huvirongi giidiprogrammid eri sihtrühmadele.	Hooldusremondid, kujundustööd.
2022	Auropaadi rendile andmine.	

2. KOGUD

Möödik	Algtase 2021	Sihttase 2025
Museaalide digiteerimine (100% = 92 328 seisuga 1.8.2021)	48-50%	85%
Kogude sisestamine MUIS-i (100% = 92 328)	93%	100%
I etapi kirjeldamine MUIS-is	30-32%	70%

Prioriteetne tegevus	Tähtaeg
Raudteemuuseumi kogude retrospektiivne sisestamine	2022-2024
Kogude ettevalmistamine pärandihoidla jaoks	2022-2025
Isikukogude arvelevõtt ja kirjeldamine - Erich Jaansoo ja Ants Alver	2022-2025

3. HARIDUS- JA TEADUSTEGEVUSED

Möödik	Algtase 2020	Sihttase 2025
Kõik Lääne-Eesti koolid on külastanud vähemalt korra sihtasutuse muuseume.	80%	95%
LMT toimetised eelretsenseeritavaks teadusajakirjaks (klassifikatsioon 1.2).	Toimetuskolleegiumi koosseisu eelläbirääkimine	Klassifikatsioon 1.2.

HARIDUSPROGRAMMID

Prioriteetne tegevus	Tähtaeg
Ühisarutelude korraldamine ja õpetajate tegevustesse kaasamine haridusprogrammide koostamisel.	Pidev
Õpilaste huvitegevuse juhendamine ning üliõpilaste uurimistöö juhendamine.	Pidev
Täiskasvanuhariduse arendamine, praktikabaas kutse- ja kõrgkoolidele.	Pidev

UURIMIS- JA TEADUSKOOSTÖÖ

Prioriteetne tegevus	Tähtaeg
Maakondliku õpilaste ajalooringi ja ajalookonverentsi korraldamine.	Pidev
LMT 1.2 klassifikatsiooni saavutamine.	2025
Iga-aastase kõrge teadusliku potentsiaaliga Läänemaa Muuseumi ajalookonverentsi korraldamine ja Toimetiste publitseerimine.	Pidev
Pakkuda Lääne-Eesti regioonile arheoloogia- ja ehitismälestiste kaitset korraldavat/nõustavat kompetentsi (tegevusload).	Pidev
Rahvusvahelistes muuseumi- ja teadusalasest koostöövõrgustikes osalemine.	Pidev

4. KOMMUNIKATSIOON

Möödik	Sihttase 2020	Sihttase 2025
Meediakajastuste arv aastas kohalikus ja riiklikus ajakirjanduses.	120	250
Kodulehe salm.ee külastatavus (sessioonide arv)	66 357	100 000

Prioriteetne tegevus	Tähtaeg
Kõikide muuseumide visuaalse identiteedi ja stiiliraamatute väljatöötamine.	2025
Iga näituse, sündmuse (etendused, konverentsid jm.) juurde kuuluva meediaplaani koostamine (sh sisu kirjeldavad sõnumid, ootused sihtrühmadele ja kanalitele).	Pidev
Muuseumidele omaste meenete nomenklatuuri laiendamine ja väljaarendamine.	Pidev
Turundus- ja kommunikatsioonialane koostöö teiste muuseumide, mäluasutuste ning organisatsioonidega.	Pidev
Otseturundus kohalikul tasandil - sihtasutuse reklaampindade sihttarbeline kasutamine ning pidev uuendamine, koostöö kohalike ettevõtete ja organisatsioonidega.	Pidev

5. ORGANISATSIOONI ARENDAMINE

Möödik	Algtase 2021	Sihttase 2025
Muuseumitöötajate rahulolu (küsitluse tulemuste põhjal, 0-6)	-	> 4,5
Kõrgharidusega sisutöötajate osakaal.	80 %	90 %

Prioriteetne tegevus	Tähtaeg
Töötajate rahuloluküsitluse läbiviimine.	2022
Pakkuda töötajatele arendavat ja meeldivat töökeskkonda ning konkurentsivõimelist töötasu.	Pidev
Tagada sihtasutuse sisesuhtluses info hea ja ladus liikumine.	Pidev
Toetada töötajate koolitamist ja enesetäiendamist.	Pidev